

مرغ سرخ پاکوتاه

سروده‌ی: پروین دولت‌آبادی
تصویرگر: پرستو حقی
ناشر: موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان
گروه سنی: ۳ - ۹ سال

خلاصه داستان

مرغ سرخی در مزرعه به راه می‌افتد و دانه‌ای گندم به رنگ طلا می‌یابد. او از همه‌ی جانوران مزرعه، سگ، گربه و اردک می‌خواهد که به او کمک کنند تا این دانه را بکارد. هیچ‌یک حاضر به همکاری با او نمی‌شوند. به هنگام درو باز از آن‌ها درخواست کمک می‌کند و دوباره با پاسخ‌های منفی آن‌ها روبه‌رو می‌شود. مرغ به تنهایی نان را به آسیاب می‌برد، گندم‌ها را آرد می‌کند و نان می‌پزد. هنگامی که نان آماده می‌شود، جانوران نان می‌خواهند. مرغ یادآوری می‌کند که چون به او در تهیه‌ی نان کمک نکرده‌اند، این نان تنها سهم جوجه‌های‌اش خواهد بود.

توضیحات بیشتر

مرغ سرخ پاکوتاه افسانه‌ای منظوم است. بسیاری بر این باورند که مایه‌ی این افسانه از افسانه‌ی روسی برگرفته شده و به همه‌ی جهان گسترش یافته است. در ایران این افسانه نخستین بار در سال ۱۳۴۹ از سوی **پروین دولت‌آبادی** شاعر نامدار کودکان به نظم درآمد و با تصویرگری آراپیک باغدادساریان منتشر شد. شاعر در این منظومه گوهر هستی، کار، کوشش و همکاری را ستوده و تنبلی را نکوهش می‌کند. او در لابه‌لای این داستان منظوم فرآیند تهیه‌ی نان را نیز برای کودکان بازگو می‌کند.

این کتاب تصویری از گونه‌ی کتاب‌های تصویری پیش‌بینی‌پذیر است. به این معنا که دارای ترجیع‌بندهایی است که کودکان از همان نیمه‌ی داستان می‌توانند پیش‌بینی کنند که داستان چگونه پیش می‌رود و ترجیع‌بندها را با خواننده‌ی کتاب تکرار کنند.

مخاطب این کتاب، کودکان پیش‌دبستانی و سال‌های نخست دبستان هستند. به خانواده‌ها و مربیان پیشنهاد می‌شود که این داستان منظوم را در جمع کودکان بلند بخوانند. تکرار برخی از بندها کودکان را به همراه شدن با خواننده‌ی کتاب تشویق می‌کند. کودکان موسیقی و آهنگ داستان را دوست دارند. این بسته می‌تواند برای مربیان منبع بسیار خوبی برای آموزش مفاهیم پایه‌ی پیش‌دبستان و آغاز دبستان باشد.

سودمندی‌های بسته‌ی مرغ سرخ پا کوتاه در آموزش مفاهیم پایه

- آموزش مفهوم همکاری و کمک کردن (آموزش ارزش‌های زندگی)
- آشنایی با جانوران مزرعه (آموزش علوم)
- آشنایی با مراحل رشد گندم به عنوان ماده‌ی اولیه‌ی نان که مهم‌ترین منبع غذایی انسان است (آموزش علوم)
- آشنایی با مراحل درست کردن نان (آموزش علوم)
- آشنایی با رنگ‌ها: بازشناسی رنگ‌ها در تصویر (آموزش هنر)
- آشنایی با فرم‌ها: بازشناسی فرم‌های هندسی در تصویر (آموزش هنر)
- آشنایی با شمارورزی: تشویق کودکان به شمردن جانوران مزرعه، پروانه‌ها، قورباغه‌ها، جوجه‌ها (آموزش ریاضی)
- رشد مهارت‌های ریزحرکتی: رنگ‌آمیزی جانوران، ساختن ماسک و عروسک‌های کاغذی و ...

فعالیت‌های پیش از خواندن:

پیش از خواندن گفت‌وگو کنید!

پیش از رفتن به کلاس یا پیش از خواندن کتاب با کودک خود، داستان را چند بار با خود بخوانید. یک عروسک کاغذی یا دستکشی از مرغ سرخ پا کوتاه درست کنید. عروسک را در دست بگیرید و از کودکان بخواهید به شما بگویند که این جانور چه نام دارد؟ چه رنگی است؟ آیا تا به حال مرغ دیده‌اند؟ کجا؟ اجازه دهید کودکان درباره‌ی خاطره‌های خود با شما صحبت کنند.

از کودکان بپرسید:

- اگر این مرغ از شما برای انجام کاری کمک بخواهد به او کمک می‌کنید؟
- آیا اگر دوستی از شما کمک بخواهد به او کمک می‌کنید؟
- آیا تا به حال به کسی در انجام کاری کمک کرده‌اید؟ کی و چگونه؟
- آیا شما تا به حال از کسی کمک خواسته‌اید؟ کی و چگونه؟
- با خود یک شاخه‌ی گندم به نشست کتاب‌خوانی ببرید. می‌توانید تصویری بزرگ از یک خوشه‌ی گندم و تصویری از یک گندم‌زار برای کودکان تهیه کنید. از کودکان بخواهید نام آن را بگویند. کجا گندم دیده‌اند؟ با گندم چه می‌کنند؟ چگونه می‌کارند؟ چگونه آن را به آرد تبدیل می‌کنند؟ و ...
- مراحل پخت یک نان را با تصویر به کودکان نشان دهید.

داستان را بلند بخوانید!

اگر تنها برای یک کودک می‌خوانید او را در آغوش بگیرید و کتاب را در برابر او و خودتان بگیرید. اگر برای دو یا سه کودک کتاب‌خوانی می‌کنید در میان آن‌ها بنشینید تا به خوبی بتوانند تصویرها را ببینند. در گروه کودکان، حلقه‌ای درست کنید که شما در راس حلقه باشید و کودکان در یک نیم‌حلقه بتوانند تصویرها را از نزدیک و به خوبی مشاهده کنند.

با صدای بلند داستان را بخوانید. از کودکان بخواهید که با تکرار عبارت‌ها با شما همراه شوند.

فعالیت‌های پس از خواندن:

گفت‌وگوی پس از بلندخوانی

از کودکان بپرسید:

- به نظر شما چرا بقیه‌ی جانوران به مرغ کمک نکردند؟
- به نظر شما آیا مرغ کار درستی کرد که به آن‌ها نان نداد؟
- اگر شما جای مرغ سرخ بودید چه کار می‌کردید؟ آیا در پایان به جانوران نان می‌دادید یا نمی‌دادید؟ چرا؟

توجه کنید که به هیچ وجه پاسخ‌های کودکان را قضاوت نکنید و با پند و اندرزهای اخلاقی، داستان را نتیجه‌گیری نکنید. اجازه دهید کودکان آزادانه به بحث و گفت‌وگو و بیان دیدگاه‌های خود بپردازند.

- از کودکان بخواهید تصور کنند اگر در پایان داستان مرغ به جانوران نان می‌داد چه می‌شد؟ و به این ترتیب پایان داستان را به شکل دیگری باز تعریف کنند.

بازدید از یک گندمزار

کودکان را با خود به گندمزار ببرید. در صورتی که این امکان وجود ندارد عکس‌هایی از گندمزار در فصل‌های گوناگون تهیه کنید و به کودکان نشان دهید.

پخت نان و بازدید از یک نانوايي

درباره‌ی مراحل پخت نان با کودکان گفت‌وگو کنید. می‌توانید با بردن دانه‌های گندم، آسیاب کردن آن‌ها، تهیه آرد و تهیه‌ی خمیر نان و در صورت امکان پخت آن در یک فر یا اجاق مراحل پخت نان را به شکل عملی با کودکان تجربه کنید. همچنین می‌توانید یک روز کودکان را برای بازدید به یک نانوايي ببرید.

نقاشی، کاردستی

از کودکان بخواهید گندم، گندم‌زار، شخصیت اصلی یعنی مرغ سرخ پاکوتاه با جوجه‌های‌اش و جانورانی را که در کتاب دیده‌اند بکشند و رنگ کنند. از کودکان بخواهید با خمیر بازی گندم درست کنند. از آن‌ها بخواهید با خمیر یک گندم‌زار درست کنند. از گروه کودکان بخواهید که هر یک درست کردن یکی از جانوران مزرعه را به عهده بگیرد.

کتاب‌سازی و آموزش توالی رخدادها

در این داستان همچون داستان‌های دیگر رخدادهای گوناگونی یکی در پی دیگری رخ می‌دهد. رخدادها با مراحل کشت گندم و درست کردن نان همراه می‌شود. از کودکان بخواهید که به تنهایی یا به شکل گروهی رخدادهای داستان را به ترتیب بکشند و رنگ کنند و از آن کتابی تصویری بسازند.

اجرای انواع نمایش

این کتاب قابلیت‌های زیادی برای اجرای انواع نمایش با کودکان دارد.

نمایش با ماسک

برای اجرای نمایش می‌توانید از کودکان بخواهید ماسک جانوران را بسازند و نمایش را اجرا کنند.

نمایش عروسکی دستکشی

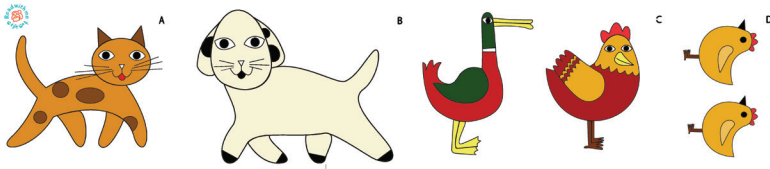
می‌توانید با کمک کودکان عروسک‌های دستکشی ساده‌ای برای هر کدام از شخصیت‌های داستان بسازید. برای ساخت صحنه‌ی نمایش هم می‌توانید از پارچه و مقواهای دورریز استفاده کنید و یا پشت و جلوی صحنه را با انواع رنگ و قلم‌مو نقاشی کنید.

نمایش عروسکی کاغذی

در این بخش از دست‌نامه مادران و پدران، مربیان و همهی علاقه‌مندان گام‌به‌گام می‌آموزند که چگونه بر اساس این شعر با شرکت دادن کودکان، یک نمایش عروسکی کاغذی اجرا کنند. کودکان نیز می‌توانند با کمک مربی یا والدین با مراحل مختلف اجرای یک نمایش عروسکی آشنا شوند.

این تجربه، به مربیان و کودکان می‌آموزد چگونه می‌توان به آسانی برای هر داستان یا افسانه‌ای یک نمایش عروسکی اجرا کرد. الگوهای عروسک‌های کاغذی مرغ سرخ پاکوتاه و دیگر جانوران مزرعه و ابزارهایی که در درو و آسیاب گندم به کار می‌رود، در این بسته در دسترس شما قرار گرفته‌اند تا به کمک آن‌ها عروسک‌های ثابت کاغذی درست کنید.

وسایل مورد نیاز برای صحنه‌ی نمایش

- ۱- کارتن متوسط یا بزرگ در اندازه‌ی دل‌خواه
- ۲- یونولیت به اندازه‌ی کمی بیش‌تر از عرض کارتن، طول حداقل ۷۰ و قطر حداقل ۵ سانتی‌متر
- ۳- رنگ پلاستیک (رنگ‌های اصلی زرد، آبی، قرمز + رنگ سفید)
- ۴- قلم‌موی مخصوص رنگ پلاستیک شماره‌ی ۱ یا ۲ (قلم‌موی شماره‌ی ۳ یا ۴ نوک گرد)
- ۵- مقوای معمولی سفید ۵۰ در ۷۰ سانتی‌متر.
- ۶- شاخه‌های کوتاه و خشک درختان، سنگ‌های ریز
- ۷- کاغذ رنگی قرمز، زرد و سبز
- ۸- چسب چوب، چسب مایع، چسب پهن نواری و قیچی
- ۹- چوب‌های حصیر یا سیخ کباب چوبی ۵ عدد و خلال دندان یک بسته
- ۱۰- خمیر بازی (رنگ سبز حداقل ۶ بسته، رنگ قهوه‌ای ۳ بسته)

آماده کردن شخصیت‌های نمایش و وسایل صحنه

شخصیت‌های اردک، جوجه، مرغ، سگ و گربه را که روی مقوا چاپ شده‌اند، ببرید و برای هر کدام از چوب حصیر یا سیخ کباب چوبی یا چوب بستنی دسته‌ای بسازید و با چسب نواری پهن پشت تصاویر محکم بچسبانید (تصویر شماره ۱).

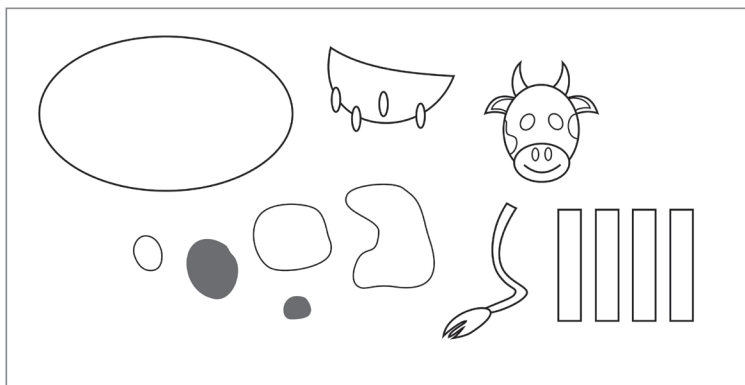
تصویر شماره ۱

برگه‌ی تصویر مربوط به گوسفندها را روی مقوا بچسبانید و از قسمت نقطه‌چین به گونه‌ای که در دو تصویر زیر می‌بینید تا بزنید. با قیچی دور تصویر را برش دهید. توجه کنید قسمت نقطه‌چین را قیچی نکنید. حالا گوسفندهایی خواهید داشت که می‌توانند روی پاهای خود بایستند (تصویر شماره ۲).

تصویر شماره ۲

تصویر برگی زیر را به کودکان نشان بدهید. از آن‌ها بخواهید حدس بزنند چه جانوری است. آن‌ها را تشویق کنید تا بخش‌های مختلف بدن گاو را رنگ‌آمیزی کنند و سپس برش بزنند و با چسب‌مایع به هم بچسبانند. سپس خلال دندان یا سیخ چوبی کوچکی را پشت تصویر با چسب نواری پهن بچسبانند (تصویر شماره‌ی ۳).

تصویر شماره‌ی ۳

تصویرهای نان، کیسه‌ی آرد و داس را برش بزنید و پشت آن‌ها با نوار چسب خلال دندان بچسبانید. الگوی گندم را روی کاغذ زرد بگذارید و به تعدادی که می‌خواهید ساقه‌های

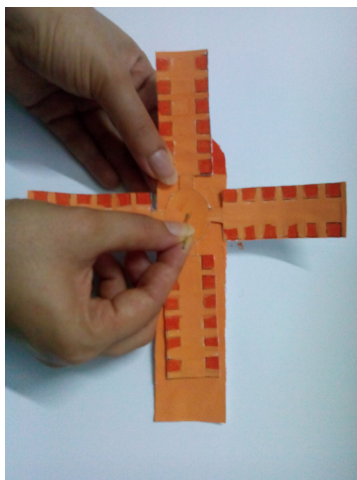
گندم درست کنید. خلال دندان‌ها را پشت گندم‌ها بچسبانید تا بتوانید آن‌ها را در گندم‌زار قرار دهید (تصویر شماره ۴).

تصویر شماره ۴

ساخت آسیاب

پره‌های آسیاب را برش بزنید، دایره‌ی وسط آن را روی دایره‌ی نقطه‌چین ستون قرار بدهید و به وسیله‌ی یک سوزن ته‌گرد، از وسط آن‌ها را به هم وصل کنید و کناری بگذارید تا دیرتر روی ماکت نصب کنید (تصویر شماره ۵).

تصویر شماره ۵

تصویر تنور را نیز برش بزنید و رنگ کنید. شما می‌توانید روی رنگ قرمز تنور، سنگ‌های کوچک و چوب‌های ریزی را با چسب چوب بچسبانید. توجه کنید سنگ‌ها و چوب‌ها به قسمت خاکستری وارد نشوند (تصویر شماره ۶).

تصویر شماره ۶

آماده کردن صحنه نمایش

با کمک کاتر یک مستطیل در میانه‌ی کارتن دریاورید. به این ترتیب پنجره‌ی نمایش آماده می‌شود. دقت کنید فضایی که برای قسمت پایین کارتن در نظر می‌گیرید بیش‌تر از بالا باشد. سپس پشت کارتن را با فاصله‌ای که برای لبه‌ها در نظر گرفته‌اید در بیاورید. کودکان این کار را با کمک مربیان و والدین انجام دهند. بهتر است داخل کارتن با رنگ سیاه رنگ‌آمیزی شود (تصویر شماره ۷).

تصویر شماره ۷

برای درست کردن گندمزار، خمیر بازی سبز را به صورت بیضی‌های متوسط و بزرگ درآورید، روی لبه‌ی بیرونی صحنه بگذارید و با انگشت مانند تصویر زیر خمیر را به سمت پایین بکشید. شما می‌توانید با خمیر قهوه‌ای درخت‌هایی درست کنید و در کنار تپه‌های خمیری کوچک بگذارید. خمیر را به شکل مار بزرگی لوله کنید و مانند مرحله‌ی پیش کنار تپه‌های کوچک با انگشت بچسبانید و شاخه‌های کوچک را به آن اضافه کنید. خمیر بازی نیاز به چسب ندارد. اگر کناره‌های آن را روی کارتن بکشید، به سبب خاصیت چسبندگی که دارد به کارتن می‌چسبد (تصویر شماره‌ی ۸ و ۹).

تصویر شماره‌ی ۸

تصویر شماره‌ی ۹

با کاغذ رنگی قرمز، گل و با کاغذ رنگی سبز، برگ‌های کوچکی ببرید و با چسب مایع روی درخت بچسبانید.

پس از آن که تپه‌ها و درخت را آماده کردید، حالا نوبت رنگ‌آمیزی می‌شود. فضایی را برای آسمان، ابرها و سبزه‌زار در نظر بگیرید و با رنگ پلاستیک رنگ کنید. بعد از خشک شدن، خوشه‌های گندم را با رنگ زرد در قسمت پایین کارتن نقاشی کنید و آسیاب را که از پیش آماده کرده‌اید، با مقداری چسب مایع به کناره‌ی پنجره‌ی نمایش بچسبانید و سوزن آن را در کارتن فرو کنید. نوک تیز سوزن را از پشت با خمیر بپوشانید. در قسمت پایین آسیاب نیز یک تپه‌ی خمیری سبز درست کنید. حالا تنور را سمت دیگر پنجره‌ی نمایش با چسب نواری پهن از پشت بچسبانید. بخش خاکستری برای چسباندن در نظر گرفته شده است. ساقه‌های گندم را نیز داخل تپه‌های خمیری قرار دهید.

در مرحله‌ی بعد یونولیت را با همان رنگ سبز کاملاً رنگ بزنید، بخشی را برای قرار دادن پنجره‌ی نمایش روی آن در نظر بگیرید. از جلوی کارتن با کمی فاصله فضایی را برای رود کوچکی در نظر بگیرید، رنگ آبی بزنید. پس از خشک شدن رنگ، روی برکه چسب چوب بزنید و یک کیسه‌ی پلاستیکی را با حالتی نامنظم بچسبانید و دوباره با رنگ آبی پررنگ‌تر لکه‌هایی روی آن ایجاد کنید. بخش‌هایی از کناره رود را با سنگ‌های ریز تزئین کنید. می‌توانید از چسب چوب استفاده کنید (تصویر ۱۰ و ۱۱).

تصویر شماره‌ی ۱۰

شاخه‌های درختانی را که از پیش آماده کردید با شکوفه و برگ تزئین کنید و جلوی پنجره‌ی نمایش در کناره‌های یونولیت با کمک چسب چوب بچسبانید. برای این که درخت‌ها محکم‌تر بایستند، می‌توانید روی پایه‌ی درخت کمی خمیر بازی بچسبانید. برای درست کردن حصار در پیرامون گندمزار از چوب‌های کوچک یا خلال دندان استفاده کنید.

تصویر شماره‌ی ۱۱

آماده‌سازی صحنه و عروسک‌گردان‌ها

مرحله‌ی نخست، آماده‌سازی صحنه‌ی نمایش است. صحنه را روی یک میز قرار دهید و پارچه‌ای تا سطح زمین روی میز بکشید تا عروسک‌گردان‌ها از پشت دیده نشوند. دیوار پشت پنجره‌ی نمایش را با پارچه‌ی سیاه یا سفید بپوشانید. حال صحنه‌ی نمایش آماده است.

گروه عروسک‌گردان‌ها را انتخاب و نقش هر کس را مشخص کنید. بهتر است عروسک‌گردان مرغ سرخ دستکش سیاهی بپوشد تا در زمان استفاده از داس یا کیسه‌ی آرد و نان، دستش دیده نشود.

همه‌ی عروسک‌گردان‌ها را به پشت میز هدایت کنید تا به نوبت عروسک‌های خود را در پنجره‌ی نمایش حرکت دهند. زمانی که نوبت هر نقش می‌شود، کودک عروسک‌گردان، عروسک خود را وارد صحنه‌ی نمایش می‌کند و هم‌زمان گفتار او را بر زبان می‌آورد. بهتر است در زمان اجرا، آهنگ ملایمی نواخته شود تا فضای شاد و خوشایندی مناسب با فضای داستان، برای کودکان به وجود آید. مربی می‌تواند در صورت اشتیاق کودکان به مشارکت بیشتر، تصویر جوجه‌ها، داس، آرد و نان را به دیگر کودکان بدهد و آن‌ها را نیز در نمایش شرکت دهد.

نمونه‌های دیگری از صحنه‌های نمایش مرغ سرخ پا کوتاه برنامه ترویج کتابخوانی «با من بخوان» خراسان جنوبی

